

De Broodvisser

Inleiding

Een broodvisser is iemand die voor zijn beroep vist. Om er dus zijn brood mee te verdienen. Het is een verwarrende naam want je zou ook kunnen denken dat het een visser is die brood als aas gebruikt. Maar dat is niet het geval.

Wat vangen broodvisser? Hoofdzakelijk paling en schubvis. De schubvissoorten zijn zalm, voorn, brasem, snoek, snoekbaars, baars, elft, spiering en zeelt.

Veel broodvisser hebben ook nu nog te maken met stropers. Dan worden de fuiken bij nacht en ontij leeggeroofd. Zo benadelen zij de vissers. En die broodvisser hebben, net als iedere hengelaar, geld betaald voor een **visvergunning**. Dan is het extra zuur als de stropers jouw vangst stelen.

Omstreeks 1900 waren er ongeveer 52 bedrijfjes van broodvisser in de Krimpenerwaard. Sommige zullen één mans bedrijfjes zijn geweest. Andere wat groter. Tegenwoordig zijn er nog acht ! En deze vissen vooral in de polder.

Vissen in de polder is vissen op het **binnenwater**. Als het gaat over vissen op het **buitenwater** dat bedoelen we daarmee de visserij op rivieren als de Lek en de IJssel.

Vissen op het buitenwater

Op de Lek werd veel gevestigd toen de rivier nog schoon was. In Ammerstol was rond 1900 de **zalmvisserij** de belangrijkste werkgever. Deze was gevestigd op 'De Snackert', een terrein ten westen van het dorp aan de Lekdijk tussen Bergambacht en Ammerstol. Er werkten toen meer dan 50 mensen in deze visserij. Ook vanuit andere plaatsen aan de Lek werd op zalm gevestigd maar nergens was de zalmvisserij zo uitgebreid als in Ammerstol.

Op het postkantoor werkten negen ambtenaren voor het contact met kopers van de zalm in binnen- en buitenland. Ammerstol exporteerde toen zalm naar Londen, Parijs, Berlijn en Brussel.

De zalmvisserij bracht welvaart in het dorp. Na 1920 was het in Ammerstol echter afgelopen met de zalm doordat de rivier steeds verder vervuilde.

Enkele visserijen zoals in Ameide gingen ondanks de watervervuiling en de slechte vangsten nog door tot na de tweede wereldoorlog. Maar toen stopten zij ook omdat er bijna niets meer gevangen werd.

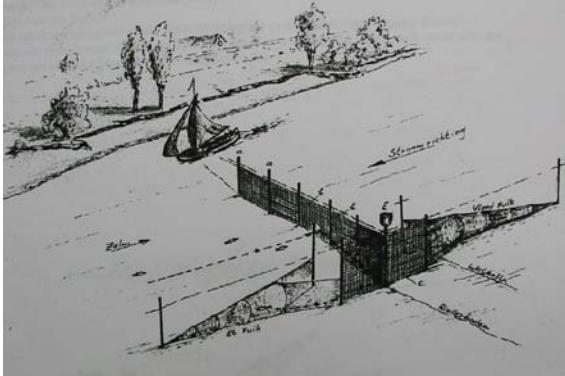

De zalmvisserij op de Lek werd vroeger op drie manieren bedreven :

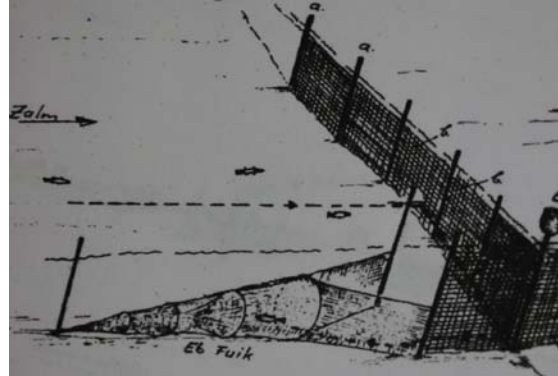
- 1 Met de **zalmsteek**.
- 2 Met het **drijfnet**
- 3 Met de **zegen**.

Beeldje van zalmvisser : Ammerstol

Vissen met de zalmsteek

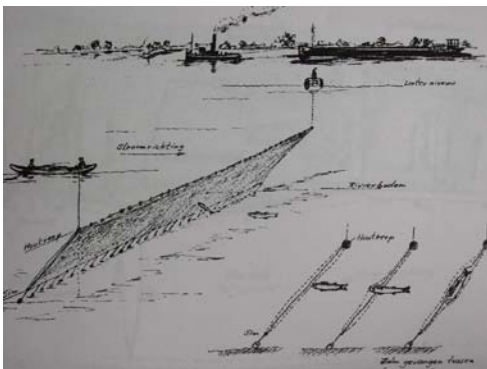
Zalmsteek

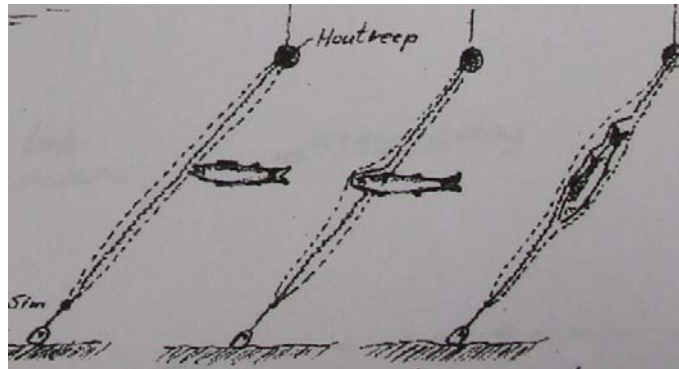
Fuik (detail zalmsteek)

De zalmsteek is een **vlechtwerk van wilgenteen** dat vast werd gezet in de rivierbodem. De zalm zwemt stroomopwaarts. Bij het vlechtwerk gekomen kan hij niet verder. Hij zwemt dan richting fuik. Eenmaal in het fuikeinde gekomen was er geen ontsnappen meer aan. De zalm bleef meestal wel in leven in de fuik totdat de visser zijn fuiken ging controleren.

Vissen met het drijfnet

Het drijfnet zakt langzaam de rivier af

Van links naar rechts : de vis raakt gevangen

Met een roeiboort voer men stroomopwaarts. Het **drijfnet** werd uitgezet. Aan één zijde zat het net vast aan de roeiboort aan de andere zijde aan een drijfpon (zie tekening links). Aan de bovenrand van het net zaten grote stukken kurk. Aan de onderkant zaten **zegenstenen**. Dat zijn gebakken stenen met een oog eraan waarmee ze aan het drijfnet konden worden vastgemaakt. Dankzij de kurken en de stenen stond het net rechtop in het water. Zo liet men het voor stroom de rivier afzakken tot het punt waar men het net inhaalde en de zalm er uitgehaald werd.

Het drijfnet bestaat uit twee delen. Het eerste deel is een net dat gemaakt is met grove **mazen**. De zalm kan daar nog doorheen zwemmen. Direct daarna komt hij tegen het tweede deel aan. Daarvan zijn de mazen te klein om doorheen te zwemmen. De zalm raakt verstrikt tussen beide delen.

Vissen met de zegen.

De **zegen** is een groot drijfnet dat over de gehele breedte van een rivier wordt uitgezet. Aan de bovenzijde zaten kurken om de bovendraad op het wateroppervlak te houden. De onderkant was verzwaaard met zegen stenen. Die werden aan de onderste draad van de zegen bevestigd.

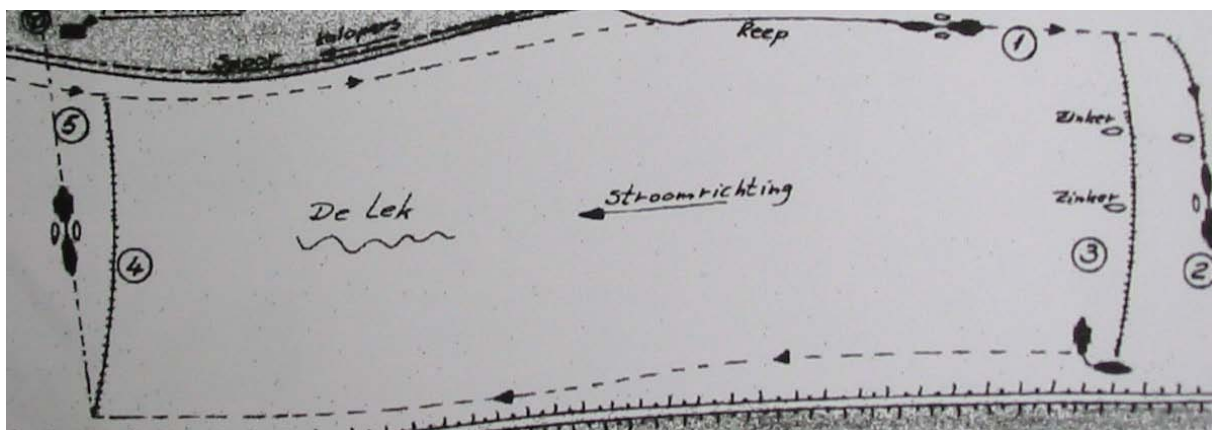

Het ene eind van het net werd aan de oever vastgemaakt op de **loopkaai**. Vroeger roeide men met het andere eind naar de overzijde.

Later werden de roeiboten op enkele visserijen door rader sleepbootjes vervangen.

Rader sleepboot trekt boot met daarin de zegen

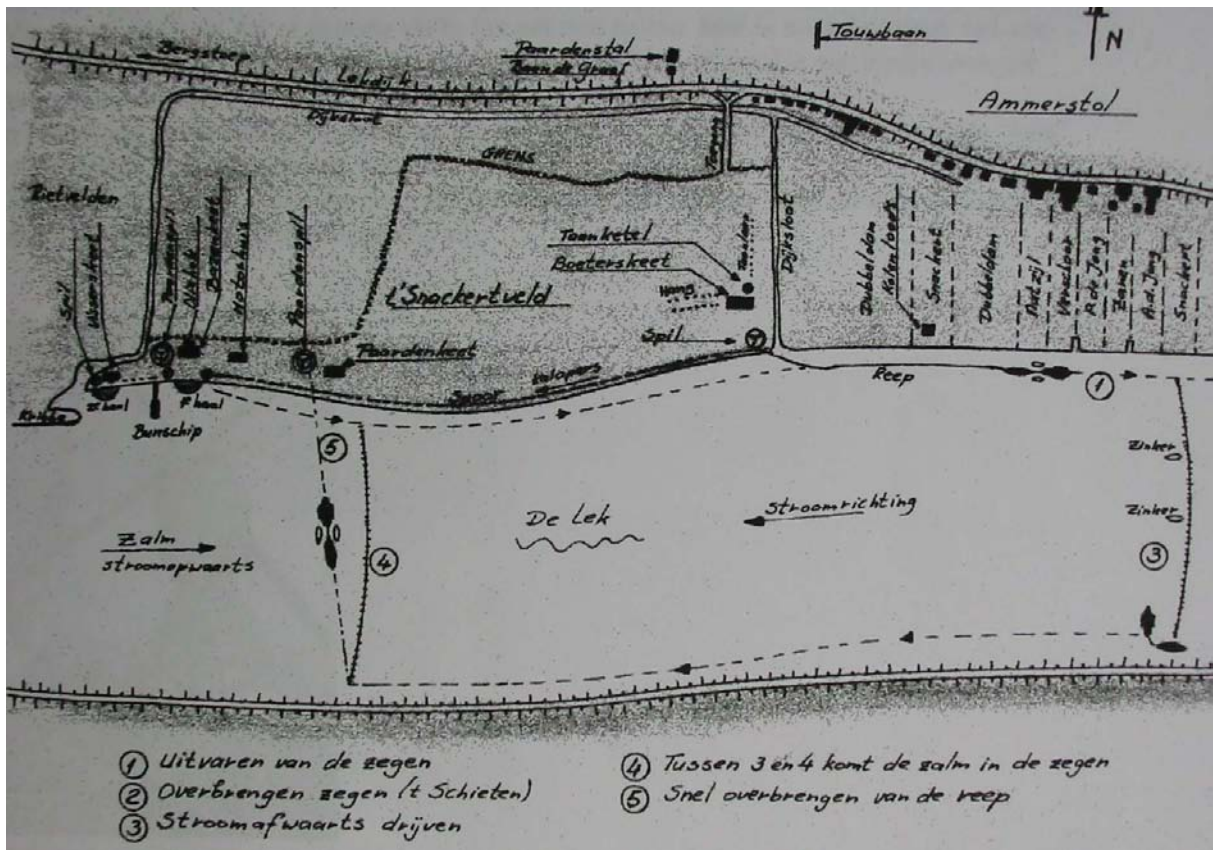
Verder ging het ongeveer netzo als bij vissen met het drijfnet. Men liet het net gelijkmatig voor stroom afzakken. Voor de zalm was er nu geen ontsnappen meer aan. Die wilde stroomopwaarts en kwam tegen het net aan.

1. Uitvaren van de zegen 2. Naar overkant brengen van de zegen
4. Tussen 3 en 4 komt de zalm in de zegen

3. Stroomafwaarts drijven
5. Snel overbrengen van de reep

Zodra men ter hoogte van 'De Haal' was (de plek waar de vis uit het net gehaald werd) bracht men eerst de **reep** (een lang touw van oever tot oever dat aan de zegen vastzat) naar 'de Haal'. Dan werd de zegen zo snel als mogelijk op een spil naar De Haal getrokken waardoor de zegen een boog maakte waarin de zalm gevangen zat. De zegen werd dan in vier bogen verdeeld waardoor vier delen met vis leeggevist moesten worden. Alleen de voorman mocht de zalm doodknuppelen, dat was een speciale techniek om het vlees zo smakelijk mogelijk te houden.

Schema zegen visserij te Ammerstol. De enige in de Krimpenerwaard met als eigenaar Nassau La Leck.

Het inhalen van de zegen bij de Haal in Ammerstol

Vissen op het binnenwater

De visserij op het binnenwater wordt op drie manieren bedreven:

- 1 Met de **zegen**
- 2 Met de **fuijck**
- 3 Met de **dogger**

Vissen met de zegen

De zegen werd aan de bovendraad voorzien van kurken om hem drijvende te houden. De onderzijde werd verzwaard met zegen stenen. In een sloot of boezem werd de zegen dwars overgebracht zodat het viswater in zijn geheel was afgesloten voor de vis.

De zegen werd door één of twee man, langs de waterkant, door de boezem of sloot getrokken. Wanneer men dacht dat er genoeg vis in het net zou zitten, haalde men de zegen met een boog naar de kant. Men bracht de zegen over met een boot of gooide een lijntje over die verbonden was met de zegen.

In deze boog, die gevormd werd door het net, zaten de vissen gevangen. Wanneer de boog wat kleiner was gemaakt werden ze met schepnetten uit de 'kuil' gevestigd.

Ook dreef men de vis wel eens door het plonzen met een stok de sloot uit naar de zegen toe.

De uit het water geschepte vis ging dan in een **bunschouw**. Zo'n boot had in het midden een **bun**. Dat is een waterreservoir met een losse klep. Zodat de vis bleef leven tot de visser thuis was.

Bunschouw. Net voor de man is het gat van de bun te zien.

Thuis gekomen ging de vis in zo genaamde 'visbunnen'. Dat waren stalen of houten bakken van ongeveer anderhalf kubieke meter, met in de zijanten dunne ijzeren platen waarin allemaal gaatjes zaten. De gaatjes waren zo klein dat de vis er niet doorheen kon maar groot genoeg om er vers water doorheen te laten stromen. Zo bleef de vis in de bun in leven. Een speciaal systeem zorgde ervoor dat de bun uit het water getakeld konden worden om de vis er gemakkelijk uit te kunnen scheppen.

Visbunnen uit het water

De gevangen vis gaat in de bun

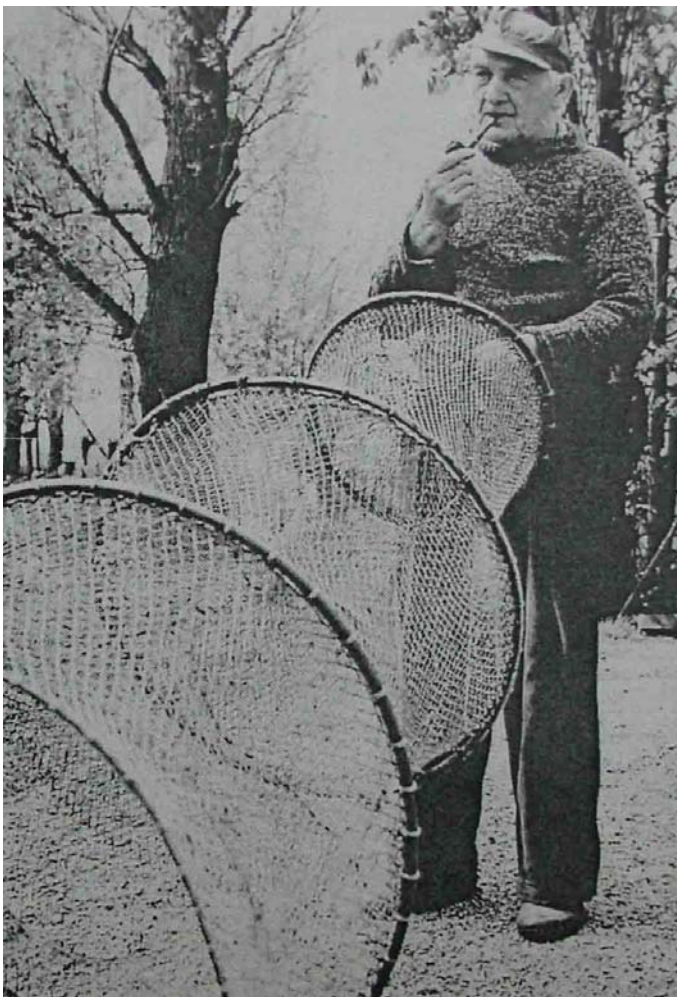
Vissen met de fuik

Fuiken bestaan in diverse vormen afhankelijk van het soort vis dat men wil vangen. Bijvoorbeeld voor brasem en voorn gebruikt de broodvisser een fuik met grove maas. Terwijl hij voor paling een fijne maas nodig heeft omdat deze anders door de mazen van het net glipt. Een fuik wordt met drie stokken in het viswater geplaatst. Eén aan het einde waar de vis gevangen zit en twee bij de z.g. geleiders waarlangs de vis de fuik ingaat (zie de illustratie op bladzijde 2).

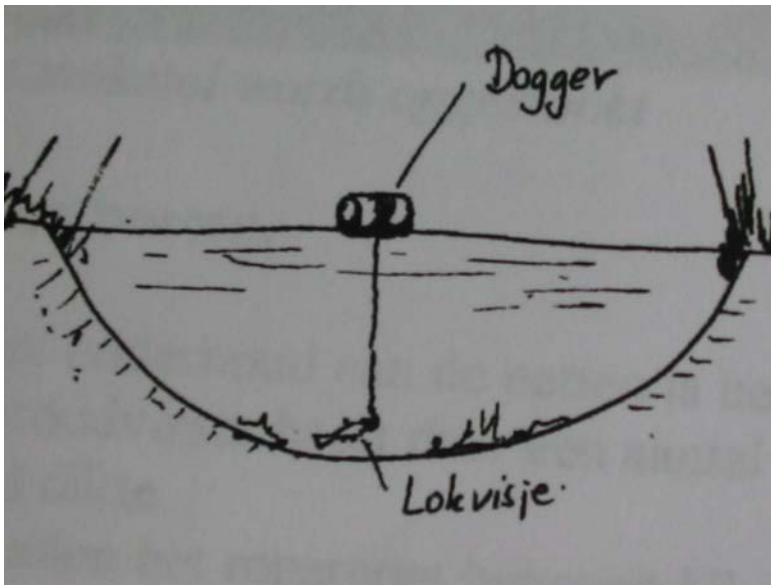
Een oude visfuik van wilgenteen; het einde met de vis heeft de visser boven water.

De fuiken worden door de broodvisser regelmatig nagekeken op de vangst. Elke visser heeft daar zijn eigen tijdsindeling voor, in de morgen of in de middag. Het enige wat hij behoeft te doen is de stok te lichten waar de vis opgesloten zit in de fuik. Dit einde van de fuik wordt gesloten met een touw. Wanneer de visser dit losmaakt, kan hij zo de vangst in de visbun van zijn schouw laten vallen.

De Stolvijkse broodvisser Hans ten Brummeler aan het werk met één van zijn fuiken

Vissen met de dogger.

Een dogger is een simpel rond stuk hout, waaraan een visdraad zit met een haak. De visser doet meestal levend aas aan de haak. Dat kunnen maden of wormen zijn, maar ook wel een klein visje.

De dogger ligt los in de sloot. Door hem een opvallend kleur te geven, zijn ze later gemakkelijk terug te vinden. Dat is nodig omdat een gevangen vis met de dogger weg kan zwemmen.

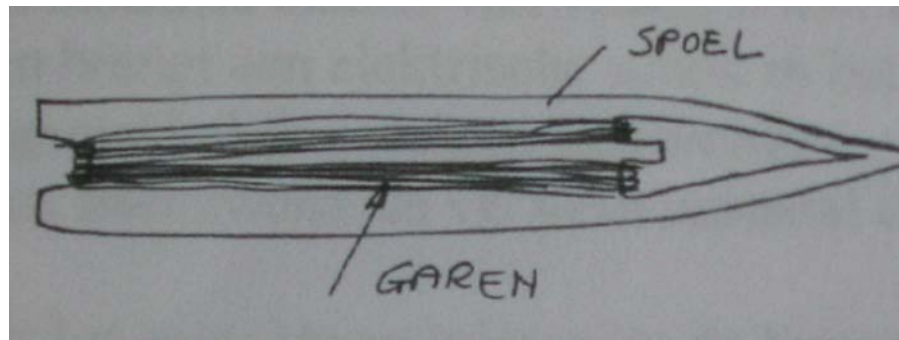
Ook hier geldt dat de broodvisser regelmatig moet controleren op de vangst. Het nadeel voor de visser is dat de vis soms dood aan de haak zit.

Dwarsdoorsnede sloot met dogger en lokvisje

Het onderhoud van de netten

Netten boeten

Spoel met touw.

Een broodvisser kon vroeger zelf **netten maken** en repareren. Hij heeft het dan over netten **boeten**. Van dun henneptouw werden netten geknoopt. Dat wordt gedaan met behulp van een **spoel**. Daarmee kan hij mazen knopen. Hij gebruikt daarbij een aantal palen met een pin (zie foto). Daarover kan hij het net strak spannen. De broodvisser heeft voor het boeten een aantal spoelen in diverse maten en voor verschillende draad diktes.

Netten waren duur en moesten liefst lang meegaan. Een net is eigenlijk gewoon een hoeveelheid touw in het water. Dat gaat op den duur rotten. Om nu te zorgen dat ze langer meegingen werden ze daarom in een ketel met kokende **taan** gestopt. Taan is een geelrode verfstof die gemaakt werd van wilgenbast of eikenschors. De netten kregen er een lichtbruine kleur van.

En natuurlijk moest de visser zijn netten goed te drogen hangen. Daardoor gingen ze ook langer mee.

De taanketel wordt opgestookt

Broodvisser, die in een molen woont droogt zijn netten *In de winter te drogen gehangen fuiken wit van de rijp*

Gezegdes

Weet je wat de volgende gezegdes betekenen ?

'Achter het net vissen'
'Zo gezond als een vis'
'Hij voelt zich als een vis in het water'
'Door de mazen van het net glippen'

Wil je meer weten ?

Jan C. Blom De Ammerstolse zalmvisserij
Eigen archief Jan C. Blom.
Bulletin nr. 78 en 79 van de Historische Vereniging Oud Stolwijck
De Organisatie tot verbetering van de Binnenvisserij
Firma Burger ; vroeger broodvisser handelaar, nu allen handelaar.
Firma van Wijk in Groot Ammers.
Familie Dubbeldam broodvisser in Ammerstol
Mevrouw Heiltje Brandwijk van Wijk, dochter van beroepsvisser Bram van Wijk

Colofon

*Tekst : **Jan Blom***

Illustraties :

Jan Blom	nummers 1,3,4,5 t/m 14,16,18 t/m 21
Johan Knoester	nummers 2,17
Oud Stolwijck 78	nummer 15

*Redactie en samenvoeging illustraties en tekst: **Johan Knoester***

*Uitgave: **Erfgoedhuis Zuid-Holland***